

Nuorten miesten tilankäytön taktiikat ja sosiaalinen kuuluminen

Tarja Tolonen

yliopistonlehtori, Sosiaalitieteiden laitos, HY

tarja.tolonen@helsinki.fi

15.11 2017 authors' edition

Artikkeli Paljon puhetta pojista -kirjaan

Artikkeli kertoo maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten sosiaalisen kuulumisen mahdollisuuksista eri yhteisöihin, tiloihin sekä tätä kautta suomalaiseen yhteiskuntaan. Artikkelissani pohdin miten sosiaalinen kuuluminen konkretisoituu sosiaalisten suhteiden ja tilojen, kuten koulun ja erityisesti kaupunkitilan käytön kautta (vrt Harinen ja Pöysän artikkeli tässä kirjassa). Kysyn millaisia erilaisia sosiaalisia tilankäytön taktiikoita erilaisine kokemuksineen ja seurauksineen nuorten kaupunkilaisten miesten arjen käytäntöihin liittyy. Käytän artikkelissa apuna sosiologisen nuorisotutkimuksen lisäksi sukupuolen ja maantieteen tutkimukseen perinteisesti sijoitettujen Doreen Maseyn (1994) valtageometrian käsitettä hieman täydennettynä Michel De Certeau'n (1988) taktiikan käsitteellä. Analysoin aineistoa ja nuorten sosiaalista toimintaa erilaisten eletyn tilan kategorioiden, kuten paikan nimeämisen ja tuntemisen, liikkumisen ja merkitsemisen, pelkäämisen ja puolustamisen kautta.

Tässä artikkelissa tarkastellaan lähinnä helsinkiläisten, erilaisista taustoista tulevien nuorten miesten mahdollisuutta kuulua omiin arkisiin ympäröiviin sosiaalisiin ja fyysisiin kaupunkitiloihin. Tutkimusaineisto (N= 39 haastattelua, joista erityisesti kahdeksaan tässä viitataan) on kerätty 2009 itä-Helsinkiläisellä asuinalueella Nuorisotutkimusverkoston Nuorten vapaa-aika –tutkimuksen puitteissa.

Nuorten kuulumisen suomalaiseen yhteiskuntaan ei ole abstraktio, vaan konkreettinen arkinen ja toistuva tapahtuma asuinympäristön, koulun ja harrastusten piirissä. Artikkelissa tuodaan esiin nuorten sosiaalisia toimintatapoja ja taktiikoita selvitä omassa arjessaan luoden itselle hyviä ja turvallisia sosiaalisia tilanteita ja ystävyysuhteita. Samalla pohditaan miten nuorten tavat ottaa tiloja haltuun eri taktiikoin ovat suhteessa laajempaan poliittiseen ilmapiiriin ja kuulumisen mahdollisuuksiin. Viimeaikaisten poliittisten keskustelujen ja yhteiskunnallisten jakojen lisäksi voidaan sanoa, että myös nuorten miesten arki ja kaupunkitilassa liikkuminen noudattaa osaltaan erilaisia jakoja viitaten heidän taustaansa ja erilaisiin sosiaalisiin, kulttuurisiin ja taloudellisiin ja poliittisiin resursseihinsa.

Tutkimuksen taustaa; sukupuoli, taktiikat ja valtageometriset tilat

Sukupuoli muotoutuu arjessa toistoina (Butler 1999/1990), tarkemmin toistaen ja muuntaen heteronormatiivisia järjestyksiä (ks. Tolonen 2001; Berg 2010; Lehtonen 2003; Palmu 2003; Rossi 2003). Sukupuolta muokataan julkisia ja kulttuurisia käsityksiä ja mies- ja naisihanteita vasten, mutta myös paikallisesi, tekemisen ja toiminnan kautta (ks. Nayak & Kehily 2008; Armila ja Pöysä tässä kirjassa). Samalla muodostetaan paikallisia sosiaalisia järjestyksiä, joita voidaan haastaa, muuttaa ja toistaa. Näitä nuorten muodostamia sukupuoleen perustuvia sosiaalisia järjestyksiä on tutkimuksessa paikannettu esimerkiksi kouluilla, julkisissa tiloissa tai nuorisotaloilla tutkimuksen kautta. Järjestykset läpileikkaavat myös muita eroja kuten yhteiskuntaluokkaa, kulttuurisia resursseja tai etnisyyttä. (Anthias, 2005; Tolonen 2001; 2010; 2013; Berg 2010; Honkasalo 2011; Huuki ymt. 2010; Lehtonen 2003; Perho 2010; Souto 2011; Hoikkala ja Paju 2013; Kivijärvi 2015.) Käsitykseni sukupuolesta on sosiaalisiin järjestyksiin ja esityksiin ja toistoihin nojaava. Nämä esitykset tapahtuvat erilaisissa valtageometrissä tiloissa. Tässä artikkelissa otankin käyttöön feministisenä maantieteilijänä tunnetun Doreen Maseyn käsitteen *valtageometria*

(power geometry), joka korostaa ensinnäkin sitä, että paikalla ei ole selkeää tai pysähtynyttä, umpioitua identiteettiä vaan se muotoutuu huokoisesti toimintatilojen ja sosiaalisten suhteiden sekoituksena, ja erilaiset ryhmät ja yksilöt asemoituvat eri tavoin näissä huokoisissa sosiaalisten suhteiden verkostoissa. (Massey 1994, 121; Lehtonen ymt. 2008, 9.) Käytän valtageometriian käsitettä apuna analysoidakseni nuorten, ja erityisesti taustaltaan monikulttuuristen nuorten miesten sosiaalisia taktiikoita kaupunkitiloissa. Heidän toimintatapansa ovat moninaisia: he luovat erilaisia ystävyksiä ja verkostoja ja luovat itselleen jäsenyyttä ja kuulumisen tunnetta eri tavoin (ks. Harinen ymt. 2005), ja toisaalta puolustavat paikkaansa niin sosiaalisesti kuin fyysisesti.

Esimerkiksi Katrine Fangen (2010) kirjoittaa somalitaustaisten nuorten miesten marginalisoitumisen tunteen moninaisuudesta koskien työelämää, koulutusta, sosiaalisia suhteita sekä suhdetta paikkaan, julkiseen tilaan ja kansalaisyhteiskuntaan (ks myös Hautaniemi 2004). Kaupunkitilan käyttöä voidaan tarkastella yhteisöllisyyksien muotoutumisen avulla, esimerkiksi laajan nuorten miesten yhteisön kautta. Fangen nimittää tätä erilaisuuden yhteisöksi (community of difference), ja se turvaa ja suojelee nuorten miesten elämää esimerkiksi suhteessa arkipäivän rasistisiin kokemuksiin (ks. Essed 2002). 1970-luvun kulturalistit nimittäisivät näitä nuorten ryhmissä pohtimia asioita 'polttaviksi huolen aiheiksi' (focal concerns) (Clarke ymt. 1986/1976; Tolonen 2010, 18-19), jotka tuolloin olivat nuorten alakulttuureja yhdistäviä yhteiskuntaluokkaan ja toimeentuloon kiinnittyviä huolenaiheita. Tällä hetkellä väittäisin että etnisyys ja siihen liittyvä aseointi on yksi merkittävä nuorisokulttuurinen 'focal concern' eli huolen aihe tutkimieni nuorten miesten keskuudessa, (vrt. myös Back 1996; Back ymt. 2012).

Kuvailen tätä aseointia käytännössä taktiikan kautta. Michel De Certeau (1988) erottelee toiminnan tavoista taktiikat ja strategiat, jossa *strategia* viittaa kokonaisvaltaisempaa instituution politiikkaan, ja *taktiikat* ovat arkipäivän tapoja käyttää tilaa usein ilman tietoista politiikkaa. Viittaaan tilan käytöllä tilan ja sosiaalisen yhteenkietoutumiseen ja siihen että tilat eivät ole objektiivisia vaan sosiaalisen kautta muotoutuvia, kuten sosiaalisuuskin muotoutuu suhteessa tilaan - mihin Masseyinkin ymmärrys tilasta (1994) viittaa (ks. Robinson 2009; Nayak 2003). Taktiikka puolestaan viittaa arkiseen tapaan suhtautua ja asemoitua erilaisiin tiloihin tai valtageometriisiin tilanteisiin. Taktiikka termin avulla pystyn tekemään selkoa nuorten miesten erilaisista sukupuoleen kietoutuvista tavoista toimia ja myös pohtia mitä sosiaalisia kierteitä ja seurauksia heille ja muille näistä erilaisista taktiikoista on. Olen erotellut seuraavassa useanlaisia arjen taktiikoita kuten ystävyuden ja yhteisön luomisen taktiikan, mobiili ja ylijäräinen sosiaalisuus –taktiikka sekä puolustamisen ja liittoutumisen taktiikan.

Nuorten jaot ja tilat Itä-Helsingissä

Kirjoitan nuorten sosiaalisista sukupuoleen kietoutuvista taktiikoista ja tavoista käyttää julkisia tiloja niin koulussa, kadulla kuin nuorisotaloilla, riippuen mihin tutkimuksen henkilöt oman toimintansa sijoittivat. Haastattelin vapaa-aikatutkimusta varten nuoria pääkaupunkiseudulla ja Kajaanissa 2008-2009. Tutkimuksen aineistot kerättiin Nuorten vapaa-aikatutkimuksen (Nuorisotutkimusverkosto) ja Perheiden kulttuurinen ja materiaallinen muotoutuminen –tutkimusprojektin yhteydessä (HY). Yhteensä keräsin nuoriin suuntautunutta haastatteluaineistoa 39 haastattelun verran, näistä 33 Helsingissä. Haastateltavista 23 oli poikia ja 16 tyttöjä. Nuorten haastattelujen lisäksi haastattelin nuorisotyöntekijöitä, keskustelin opettajien ja mm. poliisin kanssa paikallisissa tilaisuuksissa. Kollegani Minna Kelhä haastatteli myös kuutta vanhempaa.

Tässä tekstissä viitataan erityisesti kahdeksan nuoren pojan haastatteluun, joiden taustaa voisi kuvata termillä itähelsinkiläinen maahanmuuttajataustainen noin 15-vuotias nuorimies. Osa haastateltavista oli syntynyt Suomessa, osa muuttanut Suomeen nelisen vuotta sitten, osan toinen vanhempi oli muuttanut Suomeen, toisten poikien molemmat vanhemmat olivat muualta tulleita, suurin osa Afrikan eri osista,

toisten vanhemmat olivat Balkanilta tai kurdeja eri puolilta Irakia tai Turkia. En lähde luokittelemaan heitä ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajiksi, vaan nimitän heitä pojiksi, joilla on maahanmuuttajatausta heterogeenisyyttä korostaen. Poikien kokemus suhteessa maahanmuuttoteemaan vaihteli. Poikia kuitenkin yhdisti se, että he eivät olleet perinteisen 'kantasuomalaisen' nuoren miehen näköisiä, mikä seikka vaikutti heidän kokemuksiinsa heidän liikkueessaan julkisissa tiloissa (ks. Hautaniemi 2004).

Haastattelut tehtiin eräällä itähelsinkiläisellä asuinalueella kouluissa ja nuorisotaloilla, joissa vierailin useaan otteeseen haastatteluja tehdessäni kuten myös paikallisissa kaupunginosissa ja ostoskeskuksissa kirjoittaen muistiin myös niissä kohdattuja arkisia tapahtumia etnografisen perinteen mukaan (ks. Tolonen 2001; Lappalainen ymt. 2007). Haastatteluaineiston lisäksi

käytän hyväkseni omia havaintojani ja kenttäpäiväkirjoja samoista paikoista. Helsingin kaupungin laskelmien mukaan alueella on paljon maahanmuuttajia, ja haastattelukoulussa 20-30% oppilaista oli tuolloin maahanmuuttajataustaisia, nuorisotaloilla jopa enemmän. Alueella oli muuta Helsinkiä keskimäärin hieman pienempi koulutustaso ja korkeampi työttömyys, samoin suurempi vuokratuloaste ja suurempi määrä nuoria kuin joillain muilla alueilla. Kuitenkaan millään mittarilla alue ei profiloitunut 'ongelmalliseksi lähiöksi', ja prosentuaalisesti lasketut erot olivat varsinkin 2009 Helsingin sisälläkin melko pieniä. Lukemat eivät ole dramaattisesti muuttuneet. (Helsinki alueittain 2013.)

Alueella käytiin kuitenkin maahanmuuttajuuteen liittyvää paikallista neuvottelua ja siellä ilmeni myös käytäntöjä, jotka viittasivat siihen että nuoret käsittelivät asiaa omissa ryhmissään. Esimerkiksi nuoret miehet muodostivat lähikentälle vapaa-aikanaan jalkapallojoukkueita, joissa pelasivat vastakkain 'suomalaiset' ja 'pakolaiset'. Nimitykset viittasivat lähinnä (ironisestikin) ulkonäköön ja kokemukseen maahanmuutosta, mutta harvemmin varsinaiseen pakolaisstatukseen. Erilaisten nuorten rinnakkaiselämä alueella vaikutti pääsääntöisesti rauhalliselta ja kaverilliselta, ja sitä voi kutsua paikallistason nationalismiksi, jossa lähiön 'tavalliset' työväenluokkaiset ja maahanmuuttajataustaiset toimivat yhdessä (ks. Back 1996, 49-70; Kivijärvi 2015, 86).

Mutta myös toisenlaisia ääniä on kuultavissa niin nuorten kuin vanhempienkin haastatteluissa. Pian haastatteluajanjakson jälkeen Suomessa eduskuntavaaleissa tuli esiin Perussuomalaisen puolueen ensimmäinen vaalimenestys, mikä ei aivan yllätys ollut jos kuunteli herkällä korvalla joitakin haastateltuja nuoria tai heidän vanhempiaan. Tässä yhteydessä tuon vain esiin sen, että nuoret käsittelivät luokka- ja etnispohjaisissa ryhmissään maahanmuuttajuutta yhtenä polttavana ajankohtaisena aiheena (ks myös Kivijärvi 2015, 86; Back 1996, 49-72; sekä birminghamin koulukunnan nuorten alakulttuurit ja luokkayhteiskunta polttavana aiheena, Clarke ymt. 1986/1976).

Nuorten tilankäyttö tuntui jakaantuneen eri tavoin tutkimissani tiloissa. Tutkimusten mukaan kaupunkitiloissa erilaiset nuoret tuntevat olevansa enemmän tai vähemmän tervetulleita joillekin alueille ja nuoret ovat sensitiivisiä huomaamaan missä ja miten he voivat liikkua ja oleskella (Suomessa ks. Rastas 2002; 2005; Hautaniemi 2004; Gordon 2007; Tani 2011; Pyry 2015; Tolonen 2017; sekä muissa Pohjoismaissa esim. Sernhede 2007; Fangen 2010; Lundström 2014). Niin ikään on todettu että koulun ja nuorisotalojen tilat jakaantuvat helposti iän, sukupuolen, etnisyyden tai eri ryhmittymien mukaan, ja riippuen paikasta, enemmän tai vähemmän jyrkästi. (ks esim. Tolonen 2001, Perho 2010; Souto 2011; Honkasalo 2011; Paju 2011; Kivijärvi 2015, 50-51), vaikka myös hybridisaatiosta ja muutoksesta on keskusteltu pitkään (esim. Back 1996; Back ymt. 2012). Ruotsalaisten von Brömssenin ja Risenforsin (2014) tekemässä tutkimuksessa maahanmuuttajataustaiset nuoret muodostivat koulussa oman tilansa, ns. maahanmuuttajanurkkauksen, jossa he käsittelivät itselleen tärkeitä aiheita (vrt. Clarke ymt. 1986/1976). Nurkkauksessa oli oma sosiaalinen järjestyksensä, eikä kuka tahansa voinut olla läsnä siellä. Olen havainnut

samanlaisia sosiaalisia järjestyksiä vieraillessani helsinkiläisissä kouluissa. Itähelsinkiläisessä tutkimuskoulussa tämä jako oli muita selkeämpi. Rehtorin kanssa keskusteltuani tiesin koulun olevan hyvinkin monikulttuurinen. Tiesin että n. 20% oppilaista oli maahanmuuttajataustaisia. Ehkä juuri siksi juuri tässä koulussa nuorten ryhmien sosiaalinen jakautuminen eri tiloihin yllätti minut.

Tutkimuspäiväkirja 4.5. 2009. Itähelsinkiläinen koulu

Menin aamulla kouluun ennen yhtätoista ja hengailin ysien käytävissä lentäviä patsaita ihailen. Monia tuttuja ysien oppilaita oli läsnä, ja yhden urheilijapojan näin kiusaavan kotoisesti yhtä somalipoikaa. Poika oli tulossa portaista ja isompi poika yritti estää hänen tulonsa huitomalla, esitti selvästi omille ystävilleen että kiusoittelee pientä tummaa poikaa. Sanoi vielä jotain että (isosta) veljestä. 9 X:n luokanvalvoja tuli ja puuttui jämäkästi tähän epätasa-arvoiseen 'painiin'. Vaikka isommalla pojalla oli (hämmentynyt) hymynkare huulillaan, en nähnyt sitä pienemmän kasvoilla.

Minusta portaiden yläpäässä oleili luokan 9 x 'suomipoikia' ja alhaalla oleili ns. maahanmuuttajalapsia enemmän. Tämä ei aina pidä paikkaansa mutta selkeästi etsiytyvät toistensa seuraan, eri porukat.

Haastattelin tässä koulussa oppilaita ja koska törmäsin erilaisiin aiheisiin käytävällä otin niitä myös puheeksi nuorten haastatteluissa. Törmäsin erilaisiin tapoihin, taktiikoihin käsitellä näitä asioita. Tässä artikkelissa käsittelen lähinnä aihetta nuorten miesten, ja tarkemmin, maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten näkökulmasta, mutta ymmärrykseeni on vaikuttanut myös muiden nuorten haastattelut samasta aiheesta ja vierailut kouluun, nuorisotiloihin ja kauppakeskukseen. Tilat siis potentiaalisesti jakautuvat eri ryhmittymien kesken, ja Doreen Masseyta lainatakseni erilaisten valtageometrioiden mukaan. Koulu on vain yksi paikka, jossa arjen sosiaaliset järjestykset ja valtageometriat tulevat ilmi. Koulun sosiaaliset järjestykset kuvaavat laajemminkin paikallisia järjestyksiä, ja pojat suhteuttavat omia taktiikoitaan näihin järjestyksiin. Seuraavassa kuvaan yksittäisten poikien erilaisia sosiaalisia taktiikoita suhteessa näihin järjestyksiin. Kaikki poikien nimet ja paikkojen nimet on anonymisoitu.

Taktiikkana ystävyystyminen ja paikalliset sosiaaliset yhteisöt

Haastatellessani erästä kurditaustaista poikaa hänen sosiaalinen taktiikkansa tuntui muotoutuvan erityisesti työnteon kautta. Hän kertoi lukuisista työpaikoistaan, joissa oli ollut Suomessa ja vanhempiensa kotimaassa. Arifin tiukkana toiveena oli menestyä koulussa ja myöhemmin kaupallisella alalla. Tämä tulevaisuuden haave tuntui vaikuttavan Arifin tapaan olla koulussa javapaa-ajalla: hän halusi tulla toimeen kaikkien kanssa. Hänellä luetteli haastattelussa paljon ystäviä, joista ystävästä yksi läheisempi oli hänen mukaansa suomalainen. Suurin osa läheisistä ystäväistä on 'ulkomaalaistaustaisia' (tähän voi lukea erilaisilla statuksilla Suomessa asuvia ihmisiä sen läheisemmin erittelemättä) sillä Arif tunsu että heidän kanssaan oli helpoin keskustella ja myös elämäntavat ja kulttuuriset tavat olivat tärkeitä (ks myös Aaltonen ymt. 2011).

A: Mul on suurin osa kavereista ulkomaalaisia.

TT: Miks sä ajattelet, et se on menny niin?

A: No koska me niiku, ulkomaalaiset on tai sellaset hyvät. Niiku jotka ei oo rasistisia suomalaiset ja me ollaan yks ryhmä. Tai sillee, jotka on niiku keskenää hyviä kavereita ja silleen.

TT: Eli semmoset, joitain semmosii suomalaisia jotka ei oo rasisteja...

A: Nii sellasii ja sit me ulkomaalaiset ollaan niiku erittäin hyvii ystäviä.

TT: No ooksä kokenu niiku suomalaisiin, siis oottehan tekin tavallaan uussuomalaisia vai ajatteleksä näin? Ajatteleksä ittes suomalaisena?

A: No kyl mul on Suomen passi, mut mä kuiteski ajattelen itteni (vanhempien synnyinmaan kansalaisena), vaik mä oon syntynyt täällä. Mut se niiku perhe, se on niin kun, perhe niiku on kulttuuri ja sillee, meijä kulttuuri on ihan eri ku Suomen.

TT: Okei, haluuksä sanoo miten?

A: No esimerkiks ruokakulttuuri on eri, uskonto on ihan eri. Sitten niiku kunnioitus isompia ja pienempiä kohtaa on iha eri. Sitten käytöstavat on ihan eri, nää kaikki elämäntavat on iha eri ku suomalaiset.

Huolimatta siitä olivatko syntyneet Suomessa tai ei, osa 'ulkomaalaistaustaisista' nuorista vietti aikaa keskenään koske se tuntui heistä luontevalta ja turvalliselta (ks myös Tolonen 2010; Aaltonen ym 2011; Souto 2011). Koulun sosiaalisuus olikin potentiaalisesti jakaantunut monenlaisiin ryhmiin ja Arifkin tunnisti erilaiset ryhmittymät koulussaan:

TT: .. että minkä tyyliä nuorisoryhmiä teidän koulussa on? Pystyksä nimeämään?

A: On hevareita, on niiku sellasii jotka niiku ei opiskele, sit on sellasii jotka opiskelee, sit on siin keskiverto, sit on ulkomaalasisii ja suomalaisii, niiku mä oon yleensä ulkomaalaisten kans ja tälle. Sit on vähän niiku sellast rasisti-ihmisii, sitten on urheilijoita, sit on sellasii tietokonepelaajia, jotka puhuu vaan tietokoneista eikä tee mitään muuta, sit on sellasii.

TT: No mihin tähän joukkoon sä ite kuulut?

A: Ulkomaalaiset, urheilijat, sitte ööh hyvät opiskelijat, sellasii.

TT: No kenen näistä kanssa sä et itse haluaisi olla tai hengata, näistä äsken mainitsemistasi ryhmistä?

A: Mä haluan olla kaikkien, se joka halua olla mun kaa mä oon aina sen kaa. Emmä niiku erota mitään. Ku turha erottaa kavereita, *ku kaveri on aina kaveri*.

Huolimatta edellämainituista erontekemisen tavoista Arifin sosiaalisena taktiikkana on ystävystyä ja tulla toimeen mahdollisimman monen nuoren (miehen) kanssa, hän on päättänyt hyväksyä kaikki halukkaat - jollei ystäviksi ainakin kavereiksi. Arfi tunsu kuuluvansa monenlaisiin yhteisöihin, niin vanhempien maan kulttuuriin, yleensä ulkomaalaisten yhteisöön kuin koulun eri yhteisöihin.

Arifin taustalla vaikutti hänen menestymisen haaveensa ja halu tehdä kauppaa kaikkien kanssa. Hän myös korosti oman käytöksen merkitystä siinä, että tulee toimeen kaikkien kanssa (ks. myös Aaltonen ymt. 2011; Kivijärvi 2015, 179). Vaikka Arifin taktisen ajattelun voi nähdä perustuvat enemmän liittoutumiselle ja ystävyydelle, kuitenkin myös Afir oli kokenut eriarvoista kohtelua niin koulussa kuin kadulla.

TT: No mitäs sitte tota, miten sä suhtaudut näihin rasistisiin nuoriin (viittaus koulun nuorisoryhmään)? Tai jolla on tämmösii mielipiteitä. Onks niit paljon tai?

Arif: Ei niit tääl oo, mut koulun ulkopuolel on yleensä niin paljon. Jos mä oon ulkomaalaisten kans, sit ne haukkuu meitä. Sit siin tulee vähä hässäkkää, mut ei mitää tappelua. Sit se keskeytyy aina.

Huolimatta epäoikeudenmukaisista kokemuksistaan ja valtageometrisistä huomioistaan hän ei halunnut tarttua näihin erityisesti. Arifin sosiaalinen taktiikka oli yrittää tulla mahdollisimman hyvin toimeen koulun eri ryhmittymien kanssa ja olla hakeutumatta pulaan olemalla rauhallinen.

--TT: Mut jos sä joutuisit (pulaan), keneltä sä pyytäisit apua?

A: No riippuu tilanteesta. Jos on esimerkiks jotkuu, hmmm mua niiku tullaan hakkaa, mä soitan poliisille. Jos niiku koulussa tapahtuu jotain, mä sanon opettajalle. Loput ehkä mä sanon perheelle, jossa niiku jotai

semmosia mitä pitää sanoo. Mut emmä oo ikinä joutunu pulaan, mä oon sellanen rauhallinen. *Emmä ikinä hakeudu pulaan.*

Kertoessaan itsensä rauhalliseksi nuoreksi mieheksi Arif samalla tuli hieman merkanneeksi muita nuoria miehiä ehkä yksilöinä 'ei rauhallisiksi' (vrt. Kivijärvi 2015, 179; ks. myös Manninen ja Huuki 2011). Toiset eivät syystä tai toisesta tämän tapaiseen rauhallisuuteen pystyneet tai he olivat joutuneet itse toisenlaisten kokemusten kanssa kasvokkain. Toisaalta jotkut pojat, kuten pohjoisarfikkalaistaustainen 15-vuotias Sebastian, painotti että hän oli pienenä tapellut mutta nykyään tuli kaikkien kanssa toimeen: muutos oli hänen mielestään tapahtunut positiiviseen suuntaan.

Myös 15 -vuotias haastateltava Henry oli syntynyt Suomessa, hänen toinen vanhempansa oli muuttanut Suomeen ennen Henryn syntymää. Henryn taktiikka muistutti Arifin taktiikkaa: huolimatta erilaisista valtageometrisista tilanteissa koulussa ja kadulla, Henryn pyrkimys oli tulla toimeen muiden kanssa ja menestyä koulussa mahdollisimman hyvin. Henry tunsu kuuluvansa etupäässä suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Henry harrasti musiikkia, mutta ei erotellut ystäviä musiikkimaunkaan perusteella. Riidanhaastajia hän vältti. Kun kysyin onko ketään kenen kanssa hän ei tule toimeen Henry vastasi:

H: Mut siis ja sit mä oon nyt aika rauhallinen et en mä ehk semmoseen jotka vaik haastaa riitaa ni emmä heidän kanssaan tuu toimeen, tietenkään.

TT: Ootsä koskaan joutunu riitaan?

H: No riita, siis...

TT: Tai tämmöseen...

H: Nyrkkitappeluun, vai?

TT: Niin, niin.

H: En mä kovin usein. Mä oon aika kookas, niin tota niin ei senkään takia. Ja sit mä tosiaan vältän tälläsiä. Yritän olla yleensä kohtelias ihmisille, niin emmä oo joutunu.

TT: Mä mietin että ootsä joutunu minkään tällasen haastamisen kohteeks ..

H: Niii. No, mul ei kyl hirveesti oikeesti oo sanottu mitään, että. Mä oon aina pitäny silleen kavereita lähellä.

Henryn arki koostui urheilu- ja musiikkiharrastuksista, ja hän liikkui ystäviensä kanssa yhdessä. Henryn taktiikka muistutti Arifin rauhallisuutta korostavaa taktiikkaa: olla itse kohtelias ja provosoitumatta. Toisaalta myös Henryn taktiikka nojasi sosiaalisuuteen ja ryhmiin. Hän ei kertomansa mukaan kohdannut julkisesti niin paljon huomautuksia tai 'nyrkkitappeluita' koska toimi kohteliaasti ja piti ystäviä mukanaan. Henryn ystäväistä suurin osa oli ns. kantasuomalaistaustaisia. Tutkimuksissa on todettu, että ystävyksien on todettu suojaavan tappeluun tai kiusaamisen kohteeksi joutumista (esim. Fangen 2010; Paju 2011), ja varsinkin kun ryhmät ja ihmiset eivät erotu erityisen paljon muusta väestöstä ulkonäkönsä ja ihonvärinsä perusteella, jolloin ihosta tulee 'raja' (vrt. Ahmed 2000, 45; Rastas 2002; 2005).

Katrin Fangen (2010) onkin nimittänyt oslolaisten nuorten maahanmuuttajataustaisten miesten tiiviitä verkostoja nimellä 'communities of difference' eli erilaisuuden yhteisöt (ks myös Vestel 2004). Myös nämä yhteisöt suojelevat ja tukevat nuoria sosiaalisesti koulussa ja kadulla heidän kohtaamassaan institutionaalisessa ja epävirallisiin tilanteisiin liittyvässä rasismissa ja erilaisuuden kokemisessa (ks. myös Back 1996; Rastas 2002; 2005).

Taktiikkana mobiili ja ylitrajainen sosiaalisuus

Osa ystävyyttä ja paikallistason nationalismia (ks. myös Back 1996, 49-70; Kivijärvi 2015, 86) korostavista monet viihtyivät omalla asuinalueellaan. Monet haastateltavista olivat myös mobiileja ystävyysuhteiltaan tarkoittaen sitä että he kuuluivat moneen eri ystävyyspiiriin ylittäen sosiaalisia rajoja, ja heidän arjessaan he myös liikkuvat eri kaupunkitiloissa tiukasti omaan asuinalueeseen identifioituneita enemmän (ks. Tolonen 2010; 2013; 2017). Haastateltavista Sebastianin oli aina ollut helppo löytää ystäviä:

TT: Joo, mä mietin et onks ollu helppo tutustuu ihmisiin täs koulussa sun mielestä? Onks on helppo tai vaikee löytää ystäviä?

Sebastian: Helppohan tääl on ollu.

TT: Mm, et sä et muista sellasii aikoi et ois joutunu yksin olee tai?

Sebastian: Ei, emmä muista oikee. Mullon aina ollu ystäviä tääl.

Sebastian liikkui vapaa-aikanaan toisaalta paikallisella nuorisotalolla ja oman koulun läheisyydessä mutta liikkui hyvin paljon myös ympäri pääkaupunkiseutua jo harrastuksensakin myötä. Hän pelasi joukkuepelejä ja oli tottunut matkustamaan pitkiäkin matkoja harrastuksen myötä. Joukkue koostui myös erilaisista sosiaalisista ryppäistä, ja Sebastian kertoi miten vietti aikaansa heidän kanssaan. Samaan aikaan hän kertoi miten helppoa oli tutustua edelleen uusiin kavereihin:

TT: Miten sä oot löytäny ystävä täs koulussa? Miten sä oot nää kaverit täs koulus?

Sebastian: Siis menny vaa puhuu ja me ollaa joskus pelattu tuol ja mä oon menny niitten kaa mukaan ja... Koska ne tuntuu vähä niin ku kivoilta ja tälle ni, ja sit mä aina meen juttelee niitten kans. Ja sit ne puhuu tietenkä takas ja sit meist tulee yhtäkkii kaverit ja sit me ruvetaa hengaa.

TT: Just no onks tää tota, minkäläisten ihmisten kanssa taas sitten et hengais, tai onks jotai ketä sä välttelisit?

Sebastian: No sellast jotka poltteele koko aja tupakkaa tai käy juomas joka viikonloppu, nii mä en oikee tykkää sellasest.

Sebastian kertoi että hänellä oli muutamia läheisempiä ystäviä mutta että hän hyvin luontevasti tutustui aina uusiin ihmisiin liikkueessaan eri paikoissa harrastuksen myötä. Sebastian halusi matkustella mutta perheen varat haastatteluhetkellä eivät sallineet tätä. Sosiaalisuus ja eri ikäisiin ja näköisiin ihmisiin tutustuminen oli hänelle helppoa. Ainoat ryhmät jotka rajautuivat hänen sosiaalisen piirinsä ulkopuolelle oli päihteitä käyttävät nuoret.

Ehkä kaikkein dynaamisin elämäntapa oli kuitenkin 16-vuotiaalla Olliella, jonka tapasin itähelsinkiläisellä nuorisotalolla, ja hän kuului siellä hengaavaan nuorisoryhmään, jonka jäsenet kävivät kaikki ammattikoulua ja pitivät käytännön toiminnasta – tavoitin nuoret haastatteluun erään nuorisotoimen akvititeetin ääreltä (ks. myös Tolonen 2013). Ollie kuului tähän vahvasti omalle itähelsinkiläisille kotikulmilleen identifioituvaan ryhmään mutta hänen sosiaalisuudessaan oli toinen vahva puolensa, joka pisti hänet liikkeeseen. Hän harrasti skeittausta ja lumilautailua ja liikkui laajoissa sosiaalisissa piireissä Helsingin sisällä, mutta myös muualla.

Ollie: Aluks se oli sillei, et eka tutustuttiin Helsinkiin. Helsingiss niinku laskijoihin, sit nyt me ollaan levitty sillei et me ollaan niinku ihan ku perhettä, tota, koko Suomen kanssa. Et ihan tuolt Lapista asti niitten kaa käydään laskemassa ja, sit me ollaan vaan tutustuttu ja nyt me lähetään niinku ulkomait kiertää nyt kesällä mä lasken Norjassa ja silleen.

Ollie oli myös syntynyt Suomessa, mutta identifioitui myös isänsä kautta eteläisen Välimeren maahan, josta hänen tekniikan alalla työskentelevä isänsä oli kotoisin. Monikulttuurinen pääoma, ts. matkustelu, kielitaito

ja erilaisten ihmisten kanssa toimeen tuleminen tuntui olevan Ollielle tärkeitä arvoja. Kun esimerkiksi kysyin kuka hänen paras ystävänsä on hän vastasi että

Ollie: ...mul on kaikki kaverit ihan yhtä tärkeitä. Ja siis, kaikki kaverit on mulle sille et me, meil on niinku yks iso piiri.

Kuten myös Arifilla ja Henryllä, Olliella oli taktiikkana oli olla haastamatta riitaa ja lisäksi sosiaalinen suojaus tappelun uhatessa.

TT: Ootsä koskaan joutunu mihkään nahisteluun, ...joskus pojat joutuu?

O: En o. Kyl mä osaan välttää noi. Kaverit auttaa aina jos tulee jotain.

TT: Joo. Onks sul tullu mitää läheltä piti -tilannetta et osaat välttää tai, miten sä oot oppinu sen välttämisen?

O: No, mä en haasta riitaa. Enkä puhu toisist mitää paskaa. ..Ni ei tuu mitään ongelmii.

Kun kysyn eri nuorisoryhmistä omissa kouluissa tai lähipiirissä, Ollie vastaa.

O: Siis mul ei oo ketää vastaa mitään. Kyl mul on hevarikavereit, räppäri, mustaihosii, kaikkii eri maalasii, mul ei mitää vastaan mikää.

TT: Entäs skinei vastaan?

O: No, no ne on kyl must suoraan sanottuna ihan pellei.

TT: Umm.

O: Mut kyl mul on niitaki kavereit ketkä niinku hyväksyy mut.

Eli hänellä ja Arifilla on paljon samaa – jos hänet hyväksytään, hän hyväksyy muut, paikalliset valtageometriat huomioiden. Ainoa ryhmä mikä ei sopinut hänen tyyliinsä oli sellaiset jotka: 'ne pukeutuu ihan tummaksi ja sit just niinku valittaa itsestä ja ei oo mihinkää tyytyväinen. ..Vihaa elämää. Sit joku saatananpalvoja, mä en ees tajuu sellasii.'

Ollien elämäntapa ja taktiikat kuten Sebastianilla sekä Arifilla ja Henryllä liittyivät sosiaalisten suhteiden painottamiseen ja sen painottamiseen, että tulee kaikkien kanssa toimeen. Ollien elämämpiiri liittyi paikallisuuden lisäksi harrastuksen kautta laajoihin verkostoitumisiin ja liikkuvuuteen sekä hauskanpitoon ja monikulttuurisen ja kansainvälisen lasketteluun heimoperheen ylläpitoon. Hän mainitsi ystävinään paikallissuhteiden lisäksi laajan piirin Helsingin keskustasta, laajan harrastuspiirinsä sekä lisäksi tärkeitä olivat monipaikkaiset sukulaissuhteet joita ylläpidettiin netin avulla (ks. myös Haikkola 2011; Kivijärvi 2015). Tämä taktiikka painotti yksilön vastuuta 'olla kaveri kaikkien kanssa' ja pojat vetosivat omaan rauhalliseen tapansa olla sosiaalisesti muiden kanssa. Moneen ystäväpiiriin kietoutuminen myös suojaasi näitä poikia ja he näkivät kuuluvansa moneen eri yhteisöön. Näin heidän valtageometriansa ulottui moneen paikkaan, ryhmään ja tilanteeseen, ja heillä oli käytössään monenlaiset sosiaaliset resurssit. Tällaisten poikien tilanteessa sosiaalinen kehä tuntui toistavan itseään: mitä enemmän kavereita, sen enemmän he tunsivat kuuluvansa moneen paikkaan ja pystyivät muodostamaan monenlaisia suhteita erilaisiin ryhmiin erilaisissa valtageometrisissa tilanteissa. Samalla he ottivat etäisyyttä kovistyyppisten poikien tapaan toimia (ks. myös Manninen 2010).

Puolustamisen ja liittoutumisen taktiikka

Pojat joutuvat usein käsittelemään itsensä puolustamista. Esimerkiksi kouluyhteisössä väkivallan potentiaalisen uhan käsitteleminen tuntuu kuuluvan pojan kuin pojan elämään ja siihen voi suhtautua eri tavoin. Kuitenkin joillekin pojille väistely tai rauhanomainen vastarinta on helpompaa kuin toisille. (Tolonen 1998; 2001; Hautaniemi 2004; Huuki 2010; Huuki ymt. 2010; Manninen 2010; Manninen ymt. 2011). Turkulaisessa tutkimuksessa maahanmuuttajataustaisten poikien on huomioitu joutuvan tavallista enemmän tällaisiin tilanteisiin, heitä haastetaan helpommin ja useat ovat osallistuneet fyysisiin kontakteihin myös itsekin niitä luoden (ks Räsänen ja Kivirauma 2011). Toisaalta maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä oli suuria eroja. Vaikka aineistoni maahanmuuttajapoikien osalta on pieni, kuvaavaa on että tummempia afrikkalaistaustaisia oli provosoitu kaikkia muita enemmän. Kolmesta pojasta kaksi, Mahad ja Abshir oli joutunut toistuvasti hyökkäysten ja nimittelyjen kohteeksi. Erityisesti yksi, Mahad, oli kokenut melko kovia ja itsekin osallistunut tappeluihin. Kerron seuraavaksi Mahadin muutostarinan koska tarinassa kärjistyvät monet muidenkin poikien arjessa näkyneet sosiaaliset järjestykset ja valtageometrian monet tasot inhimillisine ja sosiaalisine seurauksineen ja taktiikkamuutoksineen.

Mahad oli haastatteluhetkellä 17-vuotias. Tapasin hänet sekä nuorisotalolla että paikallisessa koulussa, mutta haastattelussa tuntui siltä että hänen oli ainakin aluksi vaikea luottaa ulkopuoliseen aikuiseen. Hänet mainittiin myös muiden nuorten haastatteluissa niin ystävänä kuin sellaisena, jonka läheisyyttä joskus pelättiin - ehkä Mahadin äkkipikaisuuden ja vakavuuden vuoksi (ks myös Huuki 2010; Manninen 2010; Manninen ymt. 2010). Esimerkiksi Abshir kertoi tapelleensa Mahadin kanssa ennen kuin he ystäväystyivät keskenään mutta haastatteluajankohtana he elivät rauhassa keskenään.

Aloitan tarinan alusta: Mahad kertoo aluksi koulukokemuksistaan kun aloitti yläkoulun. Hänet laitettiin 'valkoiseen järjestykseen' nimittelemällä häntä ihonvärin perusteella. Hän oli sosiaalisesti haavoittuvainen koska oli yksin ja uusi oppilas. Mahad sai omasta mielestään nopeasti hyvän aseman koska tappeli fyysisesti vastaan tätä sosiaalista valtageometriaa koulussa.

Mahad: Nii, mut seiskalla just ku mä tulin tänne kouluun. Mä olin uus oppilas, kaikki sano mulle n-sana. Mä tappelin jokasen kanssa, mut emmä enää. Jokainen on kiltti mulle.

TT: Koska sä tappelit?

Mahad: Mä tappelin joka kerta.

TT: Mut mitä sä sillä tappelulla sait? Saiks sä sillä jotain asemaa tääl koulussa?

Mahad: Joo. Mä sain sellasen aseman, et kukaan ei enää sano mulle n-sana ja kukaan ei enää kiusaa mua.

TT: Nii. Oisko sen voinu tehdä jollain muulla tavalla?

Mahad: Ei, emmä usko. ...

TT: Ei. Oliko se jotku tietyt ihmiset?

Mahad: No just nää skinit, jotka on koulussa.

TT: Nii. Nii ne seiskalla sano sitä.

Mahad: Joo.

TT: Joo, entäs tänä päivänä, miten ne koulun skinit nii?

Mahad: Ei ne sano mitään mulle, ne kunnioittaa mua.

Koulun sosiaalinen tilanne muistutti taistelua 'kingin asemasta' (Tolonen 1998), tai Connellin nimeämän hegemonisen maskuliniteetin ylläpidosta (Connell 1995), ja sitä miten tietyn tyylisten kovispoikien piirissä sai respectiä tappelemalla takaisin (Manninen 2010, Manninen ymt. 2010 sekä Huuki 2010). Miksi juuri Mahadille esitettiin ja uhottiin, ja miksi juuri hän vastasi tappelemalla? Yritin haastattelussa kysyä olisiko Mahadin tilanteessa ollut mahdollista tehdä jotain toisella tavalla koulussa, mutta hän ei nähnyt yhtä tehokasta ratkaisua. Hän myös liittoutui kavereiden kanssa ja sai ystäviä, mutta jostain syystä hän katsoi tarpeelliseksi lisäksi valita vastaantappelemisen taktiikan – se oli hänen mielestään tehokkain. Ja jos omat voimat eivät riittäneet, kutsuttiin kaverit apuun luomaan itselle suotuinen valtageometria (Massey 1994 ja Lehtonen ymt. 2008) tilanteeseen ja tilaan. Tämän taktiikan taustalla on oletus että että kavereita on saatavilla. Että 'saa jengiä taakseen' (Tolonen 1998, 8; 2001).

TT: Entäs sanooks ne muille? Joutuuks muut kärsii siit samasta?

Mahad: Ei, en usko.

TT: Mut tavallaa, et sun mielest sun oli pakko tehdä se silloin saavuttaakses jonku aseman?

Mahad: Mut, jos sä teet yhen kerran mitä sun pitää tehdä nii se ei enää sano.

TT: Mm. No se ei kaikkiin päde.

Mahad: Ei niin. Mutta silloin jos ei päde, pitää kutsuu lisää voimia.

TT: Ei. Ei kai sekään.

Mahad: Sit se auttaa, mä oon tehny sata kertaa.

Mahadin kertomuksessa tulee esiin, että hän kouluun tultuaan omaksui koulussa taktiikan puolustaa itseään tappelemalla saavuttaakseen tietynlaisen kovispojan sosiaalisen aseman, kunnioituksen ja oman koskemattomuuden ilman nimittelyä (vrt. Tolonen 1998; 2001; Huuki ymt. 2010) oletettuaan sen olevan tehokkain – tai ainoa tapa selvitä. Tähän voi vielä lisätä liittoutumisen taktiikan: oletetut sosiaaliset suhteet suojaavat niin sosiaalisesti kuin fyysisesti, iso porukka suojaa myös kadulla (Fangen 2010).

Mahad: Mut en mä usko, et ne sanois ku meit on aika iso porukka.

TT: Niin te tapaatte sielä. No miten isoja porukoita teit tapaa sielä? Tuoks se turvaa just se et on iso porukka?

Mahad: Joo, muuten me saadaan päähän. ..

TT: Keneltä te saatte päähän?

Mahad: No vaikka joltakulta, joku joka halua haastaa riitaa.

TT: Nii, tuleeks joku, ooks sä kokenu sitä et joku tulee haastaa riitaa?

Mahad: Oon mä kokenu sata kertaa .. Ei ne haasta riitaa, mut sillee ärsyttää vaikka sanoo N-sana. Nii sit mul menee hermot, sit mä meen mukaan siihen.

TT: Sä provosoidut siitä?

Mahad: Joo.

Defensiivisen ja hälytystilassa olevan pojan suhtautumisesta huolimatta Mahad kertoo että ei hän pelkää liikkua kaupunkitilassa, varsinkaan jos ystävät ovat tukena. Toisaalta suuressakin kaveripiirissä on riskinsä

ja myös liittoutuminen voi olla ongelmallista jos tilanne menee tappeluun saakka ja siihen osallistuukin useampi osapuoli:

Mahad: Hietsussa, luiksä viime vuonna. Hietsussa oli jengitappelu. Mäkin olin siellä. Ne sanoin vaan, me vaan käveltiin, ne vaan haastoi riitaa, hevarit haasto riitaa. Sit koko ulkomaalaiset, siel oli kurdit, somalit, chinkit, kaikki. ---

Siel oli raaka tappelu. Jokainen otti vaikka, jos löysi maasta joku pullo, sillä revittii vaa päähän. Tuff. ---

Ne vaan tuli sanoo meille, et tulkaa, vaikka tämä ja tämä päivänä sinne, niin ne haukkui meitä. Sit me kaikki oltiin näin okei me tullaan sinne. Jos te ette tuu sinne te ootte pelkureita.

---Mun kaverit kusetti. Ne sano et ne haukkuu meitä n-sanalla ja kaikki nää. Ja sit mä uskoin niitä ja menin mukaan. Emmä ajatellu et se johtuu siit, et me oltais pelkureita.

Edellisessä tilanteessa käytiin monimuotoista ryhmien välistä neuvottelua ja jopa fyysistä valtageometristä kamppailua tilasta ja sen hallinnasta. Samalla käytiin sosiaalista kamppailua kunniallisesta tavasta olla mies. Kamppailua käytiin myös 'pelkuruudesta', tässä jopa koko sosiaalisen yhteisön maineesta.

Valtageometrisesti tässä käytiinkin hyvin monenlaista taistelua: niin tilasta, fyysisestä 'kukkulan kuninkuudesta' (ks Connell 1995), mutta myös oikeutuksesta kuulua julkiseen tilaan ja suomalaiseen yhteiskuntaan ilman nimittelyn pelkoa (ks Hautaniemi 2004).

Nimittäin yksinliikkumisessa on omat riskinsä:

Mahad: Ei. Tuota, emmä tiedä. Mä oon kokenu joku on kerran hakannu mut siellä X paikan kohalla. Joku sellanen skini, iso äijä, joku 50-vuotias mies. Se vaan tuli jostain sieltä Y-ravintolasta. ..Se vaan tuli sieltä ulos, käveli mua kohti. Se vaan tuli ja nosti mut ylös, hakkas mua sielä. Sit mä sanoin sille miks sä hakkasit? Se oli emmä tiiä. Sit mä soitin isälle ja isä oli tulossa. Isä, ne tieskäh ohitti toisiaan, isä kysy kuka se oli ja sanoin et toi. ..isä näki seuraavana päivänä ku se käveli sielä ohi. Mun isä kysy miksi teit jotain näin. Se pyysi anteeksi ja kaikki.

TT: Joo. Ikävää. Mä oon ihan oikeesti tosi pahoillani. Mitä tota, vaikuttaaks tommonen sit siihen missä sä liikut tai käyt? Siihen mitä sä teet?

Mahad: Ei ei. *Mä olin just sillo ihan pelkuri*, mä en uskaltanu tehdä mitään. *Mut siit lähtien ku mut hakattiin, mä aloin ole kovis.*

TT: Nii, se muuttaa ihmisen. No rupesiksä sit ite käymään jossain itsepuolustus tai nyrkkeily tai onks se sen takia miks sä käyt siellä vai?

Mahad: Ei, mä käyn siel koska se on kivaa.

TT: Aa, se on vaa kivaa. No mitä se tarkoitti, et sä muutuit kovikseks?

Mahad: Sitä, et mä en anna kenenkää enää koskaa koskee mun kehoon. Sillein hakkaa.

Tämä oli tappelun ja puolustamisen tekniikan kuvauksen lisäksi Mahadin tarina prosessista, jonka kautta hänestä tuli kovis (vrt. Huuki 2010; Manninen 2010; Manninen ymt. 2010). Tarina kertoo siitä mitä tapahtuu väkivallan uhrille, ja toisaalta miten väkivallan kehä luo uuden kehän: tultuaan pahoinpidellyksi hän julistaa että hänestä tuli kovis eikä anna kenenkään koskea itseensä. Fyysinen kamppailu taktiikkana oli tuonut Mahadille itsevarmuutta aluksi koulun sisäisessä sosiaalisessa järjestyksessä. Jouduttuaan pahoinpitelyn kohteeksi hän oli ottanut tappelun taktiikan käyttöön myös kadulla ja julkisten tilojen järjestyksessä, jossa hän kyseenalaisti 'mustan miehen paikan' nimittelyn ja potentiaalisen pahoinpitelyn kohteena. Fyysisen tappelun taktiikan haltuunotto oli tuonut hänen elämänsä oma mielekkyytensä ja

oman mahdollisuuden säilyttää oma arvonsa. Nämä kamppailut tuntuivat myös olevan hyvin vakavia – poikakulttuurille ominaista ironista huumoria ei ainakaan haastattelutilanteessa tullut Mahadin tarinassa esiin (vrt. Huuki ymt. 2011; Kehily & Nayak 1997).

Mahad: Tietsä, mä en pysty itse hallitse itseeni, jos joku haukkuu mua n-sanalla. Kukaan ei pysty itse hallitse. Mä oon nyt ihan normaali, mut jos joku sanoo mulle, mä en pysty tekee mitään. Niin sen on pakko lopettaa tai pyytää anteeksi.

TT: Nii. Mä mietin, et miks se loukkaa sua henkilökohtaisesti nii paljo?

Mahad: Ai loukkaa?

TT: Nii, eiks vaa voi sanoo et sä oot tyhmä kun sä sanot noin ja kävellä pois.

Mahad: No en mä oo kenellekkää orja. Ja sit se sana jotenki, en mä osaa selittää.

Vaikka Mahad ei osannut selittää n-sanana loukkaavuuden ulottuvuuksia hän oli kehittänyt fyysisen reaktion tai taktiikan tähän valtageometriseen ulottuvuuteen. Hän oli oppinut käyttämään tappelun ja liittoutumisen taktiikoita löytääkseen oman arvonsa - ei-kenenkään orjana vaan omana itsenään (ks myös Skeggs 2004). Brittitutkija Anoop Nayak (2003) on tutkinut rasistista nimittelyä kouluyhteisössä ja kirjoittaa miten loukkaavaa on kutsua jotain toista oppilasta n-sanalla, sillä se viittaa historiallisiin tapahtumiin kuten orjuuteen, suurvaltopolitiikkaan, rotuerotteluun ja syrjintään, toisin kuin erilaiset tummien vaaleista käyttämät nimitykset kuten valkonaama (ks myös Back 1996, 248-9) Suomessa venäläisnuorten asemasta koulussa on tutkinut Souto (2011), ja Somalipoikien asemaa ja ihonvärin merkitystä Hautaniemi (2004, 99-101) (ks. myös Rastas 2002; 2005; Kivijärvi 2015). Mahadinkin lainauksessa ja suhteessa paikalliseen valtageometriikkaan oli elementtejä näistä valtarakenteista ja oman arvon ja toimijuuden säilyttämisen kamppailusta.

Lopuksi

Yhteenvedon voidaan sanoa että 'maahanmuuttajataustaisten' poikien reaktiot ympäröiviin uhkiin ja tavat ratkaista oman elämänsä polttopisteitä (focal concerns, Clarke ymt. 1986/1976, 47; Tolonen 2010, 18-19) eivät olleet keskenään samanlaiset, heidän taktiikkansa toimintaorientaationsa vaihtelivat, ja siihen osaltaan vaikutti paikallinen valtageometria (Massey 1994) eli ryhmien väliset koetut suhteet julkisissa tiloissa. Näitä nuoria miehiä ei voi myöskään niputtaa samaan kategoriaan menneiden kokemustensa, tämänhetkisen identiteettinsä eikä muuttuvien reaktiotapojensa kautta. Eri poikien tarinoiden kautta kuitenkin olen halunnut tuoda esiin taktiikoiden moninaisuutta ja vaihtuvuutta. Kuten ei ole yhtä stabiilia tilaa tai paikkaa identiteetteineen (Massey 1994) ei ole myöskään yhtä 'maahanmuuttajapojan' kategoriaa stabiileine verkostoineen ja yhdenlaisine suhteineen kaupunkitilaan ja muihin sosiaalisiin verkostoihin ja ryhmiin.

Olen pyrkinyt kertomaan poikien kokemia kohtaamisia erilaisissa julkisissa tiloissa ja kirjoittanut poikien tarinoiden kautta heidän suhtautumistaan kouluyhteisöön ja muuhun kaupunkitilaan ja yhteiskuntaan taktiikka termien kautta. Olen nimennyt kolme taktiikkaa: Ystävyyden taktiikat, liikkuvuuden taktiikat ja puolustamisen taktiikat ja kertonut taktiikoista haastateltavien tarinoiden kautta. Haluan kuitenkin korostaa että pojat käyttivät taktiikoita vaihtelevasti. Näissä mainituissa taktiikoissa ilmeni siis eri poikien osalta päällekkäisyyttä, ts. käyttävät samoja taktiikoita mutta erilaiset orientaatiot ja tavat toistaa sukupuolta korostuvat eri poikien tarinoissa. Lisäksi eri taktiikoiden käyttö vaihtuu ajan myötä, erityisesti tämä tuli ilmi Mahadin tarinassa, jossa hän kertoi miten hänestä tuli kovis, ja toisaalta toiset pojat kertoivat miten olivat ennen tapelleet mutta eivät enää tehneet niin (ks. myös Huuki 2010, 29-31; Manninen 2010).

Tilan ja sosiaalisuuden taktiikat olivat yhteydessä heidän kaupunkiin ja yhteisöön kuulumisen tunteeseensa: toisilla kuulumisen ja jäsenyyden kaupunkitilassa oli itsestään selvää ja ongelmatonta, toisille vaikeaa liittyen omiin haavoittaviin sukupuolistuneisiin kokemuksiin kaupunkitilasta ja samalla suomalaisesta yhteiskunnasta ulossulkemisen tunteeseen (ks. myös Hautaniemi 2004). Toisten elämä oli hyvinkin pehmeää ja moninaista sekä rajoja ylittävää, toisille tilanteet olivat lukkiuttaneet tiukempia ja defensiivisempiä taktiikoita.

Poikien valitsemat taktiikat kietoutuivat sukupuolen ja etnisyyden mahdollistamiin esityksiin kaupunkitiloissa. Toisinaan pojat haastettiin esittämään poikaa hegemonisen maskuliisuuden myötä (ks. Connell 1995) tavalla, jota he eivät voineet valita ja heitä kohdeltiin julkisessa tilassa ei-tervetulleina 'toisina' (Ahmed 2000; Hautaniemi 2004; Back ymt. 2012), ja toisinaan hyvinkin moninaiset sukupuolen esittämisen taktiikat olivat pojille mahdollisia. He myös itse rakensivat aktiivisesti toistaen erilaisia taktiikoita, kuten koviksen taktiikkaa, tai nimenomaan rauhallisen pojan taktiikkaa sekä taktiikkaa, joka ylitti eri sosiaaliset kategoriat ja ryhmät. Heidän taktiikoissaan oli toisaalta butlerilaista toistoa, toisaalta vaihtelua ja muutosta (Butler 1999/1990).

Nuoret miehet, väristään, taustastaan ja taktiikastaan huolimatta toimivat kaikki myös suhteessa siihen miten heihin suhtauduttiin, ja heidän ymmärrys itsestään ja toiminta muita kohtaan syntyi dialogisesti erilaisissa valtageometrissä (Massey 1994) yhteiskunnallisissa tiloissa ja tilanteissa, joissa he kohtasivat muita nuoria, nuorisoryhmiä, aikuisia, viranomaisia ja muita toimijoita (ks. Lunabba 2013). Nuorten miesten oppimat sosiaalisuuden ja tilan taktiikat voimistuivat tai heikkenivät suhteessa näihin muihin toimijoihin, ja suhteessa siihen arvostettiin heitä vai ei, ja miten se heille osoitettiin (ks. Skeggs 2004). Nämä arvostukset ja toimintatavat generoivat uuden kierroksen nuorten taktiikkoihin, ja ne eivät toimi vain suhteessa paikallisiin tiloihin ja suhteisiin vaan liittyvät yhteiskunnalliseen poliittiseen ja sosiaaliseen ilmapiiriin ja siihen, miten muut suhtautuivat näihin nuoriin miehiin kaupunkitilassa ja kouluissa.

Lähteet

Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Peltola, Marja & Tolonen, Tarja (2011) 'Ystävydet', teoksessa Tolonen, Tarja & Määttä, Mirja (eds) Annettu, otettu ja itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 112, 29–55.

Ahmed, Sara (2000) *Strange Encounters. Embodied Others in Post-Coloniality*. London and New York: Routledge.

Anthias, Floya (2005) 'Social Stratification and Social Inequality: Models of Intersectionality and Identity', teoksessa Devine, F. & Savage, M. & Scott, J & Crompton, R. (toim.) *Rethinking Class. Culture, Identity and Style*. New York: Palgrave Macmillan, 24–45.

Back, Les (1996) *New Ethnicities and Urban Culture: Racisms and Multiculture in Young Lives*. London: Routledge.

Back, Les & Shamsir, Sinha & Bryan, Sharlynne (2012) 'New hierarchies of belonging', *European Journal of Cultural Studies*, 15:2, 139-154.

Berg, Päivi (2010) *Ryhmärajoja ja hierarkioita. Etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta*. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos, Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 22, Helsinki: Yliopistopaino.

Butler, Judith (1999/1990) *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. New York and London: Routledge.

- Clarke, John & Hall, Stuart & Jefferson, Tony & Roberts, Brian (1986/1976) 'Subcultures, cultures and class. A theoretical overview', teoksessa Hall, Stuart & Jefferson, Tony (eds) *Resistance Through Rituals. Youth Subcultures in post-war Britain*. London: Hutchinson, 9-79.
- Connel, Robert W (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- De Certeau, Michel (1988) *The Practice of Everyday Life*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Essed, Philomena (2002) Everyday Racism: A new Approach to the Study of Racism. Teoksessa Essed, Philomena & Goldberg, David Theo (toim.) *Race Critical Theories*. Malden USA and Oxford, UK: Blackwell, 176-194.
- Fangen, Katrine (2010) Social Exclusion and Inclusion of Young Immigrants: Presentation of an Analytical Framework, *Young: Nordic Journal of Youth Research* 18:2, 133–156.
- Gordon, Tuula (2007) Urban Citizenship, teoksessa Pink, William.T. & Noblit, Georg.W (toim.) *International Handbook of Urban Education*, Dordrecht: Springer, 447-462.
- Haikkola, Lotta (2011) Transnational and Local Negotiations of Identity: Experiences from Second Generation Young People in Finland, *Nordic Journal of Migration Research* 1:3, 156–165.
- Harinen, Päivi & Suurpää, Leena & Hoikkala, Tommi & Hautaniemi, Petri & Perho, Sini & Keskiäalo, Anne-Mari & Kuure, Tapio & Künnapuu, Krista (2005) Membership Contests: Encountering Immigrant Youth in Finland, *Journal of Youth Studies* 8:3, 281–296.
- Hautaniemi, Petri (2004) *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 41.
- Helsinki alueittain (2013) Helsinki: Helsingin kaupunki, Tietokeskus.
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/14_04_22_Helsinki_alueittain_2013_Tikkanen.pdf luettu 19.5.2016
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2013) *Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys*. Helsinki: Gaudeamus.
- Honkasalo, Veronika (2011) Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 109.
- Huuki, Tuija & Manninen, Sari & Sunnari, Vappu (2010) Humor as a resource and strategy for boys to gain status in the field of informal school. *Gender and Education* 22:4, 369-383.
- Huuki, Tuija (2010) Välittämisen vaikeus maskuliinisuuden rakentumisessa. *Nuorisotutkimus* 28:1, 3-19.
- Kehily, Mary Jane & Nayak, Anoop (1997) 'Lads and laughter. Humor and the production of Heterosexual hierarchies', *Gender and Education* 9:1, 69-87.
- Kivijärvi, Antti (2015) *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaisuhteissa. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 162.
- Lappalainen, Sirpa & Lahelma, Elina & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Tolonen, Tarja (toim.) (2007): *Etnografia metodologiana*. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Jukka (2003) *Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Lehtonen, Mikko & Rantanen, Pekka & Valkonen, Jarno (2008) Toimittajien saatesanat. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Rantanen, Pekka & Valkonen, Jarno (toim.) *Doreen Massey, Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino, 7-12.
- Lunabba, Harry (2013) *När vuxna möter pojkar i skolan - insyn, inflytande och sociala relationer*. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området (FSKC), Mathilda Wrede-institutets forskningsserie; nro 1/2013.
- Lunström, Catrin (2010) 'Concrete bodies': young Latina women transgressing boundaries of race and class in white inner-city Stockholm. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography* 17:2, 151-167.
- Manninen, Sari (2010) Poikien respektiresurssit ja paikkaansa hakeva maskuliinisuus. *Nuorisotutkimus* 28:1, 21-38.
- Manninen, Sari & Huuki, Tuija & Sunnari, Vappu (2011) 'Earn Yo' Respect! Respect in the Status Struggle of Finnish School Boys', *Men and Masculinities* 14:3, 335-357.
- Massey, Doreen (1994) *Space, place and gender*. Cambridge: Polity Press.
- Nayak, Anoop (2003) *Race, Place and Globalization. Youth Cultures in a Changing World*. Oxford: Berg.
- Nayak, Anoop & Kehily, Mary Jane (2008) *Gender, Youth and Culture. Young masculinities and femininities*. Hounsmills, Basingtoke, Hampshire: Palgrave MacMillan.
- Paju, Petri (2011) *Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 115.
- Palmu, Tarja (2003) *Sukupuolen rakentuminen koulun kulttuurisissa teksteissä. Etnografia yläasteen äidinkielen oppitunneilla*. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 189, Helsinki: Yliopistopaino.
- Perho, Sini (2010) *Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhaten vaihteen Joensuusta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 103.
- Pyry, Noora (2015) *Hanging out with young people, urban spaces and ideas. Openings to dwelling, participation and thinking*. Helsinki: University of Helsinki, Research Report 374.
- Rastas, Anna (2002) Katseilla merkityt, silminnähdet erilliset. Lasten ja nuorten kokemuksia rodullistavista katseista. *Nuorisotutkimus*, 20:3, 3-17.
- Rastas, Anna (2005) 'Racializing Categorization Among Young People in Finland', *Young: Nordic Journal of Youth Research* 13:2, 147-166.
- Robinson, Cara (2009) 'Nightscapes and leisure spaces: an ethnographic study of young people's use of free space', *Journal of Youth Studies* 12:5, 501-514.
- Rossi, Leena-Maija (2003) *Heterotehdas: Televisiomainonta sukupuolituotantona*. Helsinki: Gaudeamus.
- Räsänen, Meiju & Kivirauma, Joel (2011) Oppilaana monikulttuurisessa koulussa. Teoksessa Klemelä, Hanna & Tuittu, Anne & Virta, Arja & Rinne, Risto (toim.) *Vieraina koulussa? Monikulttuurinen koulu oppilaiden, vanhempien, opettajien ja rehtoreiden kokemana*. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:211, 35-95.
- Sernhede, Ove (2007) Territorial stigmatization, Hip hop, and informal schooling. In Pink, William.T. & Noblit, Georg.W (eds.) *International Handbook of Urban Education*, Dordrecht: Springer, 463-479.

Skeggs, Beverley (2004) *Class, Self, Culture*. London and New York: Routledge.

Souto, Anne-Mari (2011) *Arkipäivän rasismi koulussa: Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten suhteista Joensuussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 110.

Tani, Sirpa (2011) Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja ympäristö* 40:2, 3-16.

Tolonen, Tarja (1998) "Everybody Thinks I'm a Nerd". Schoolboys' Fights and Ambivalences about Masculinities. *Young: Nordic Journal of Youth Research* 6:3, 4-18.

Tolonen, Tarja (2001) *Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Nuorten kulttuurit koulussa*. Helsinki: Gaudeamus and Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 19.

Tolonen, Tarja (2010) Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. *Nuorisotutkimus* 28:2, 3-22.

Tolonen, Tarja (2013) Youth cultures, lifestyles and social class in Finnish contexts, *Young: Nordic Journal of Youth Research*, 21:1, 55-75.

Tolonen, Tarja (2017) Young People and Local Power Geometries in Helsinki. The Intertwining of Social Class, Gender and Ethnicity in Public Spaces. In: Pink W., Noblit G. (eds) *Second International Handbook of Urban Education*. Springer International Handbooks of Education. Cham: Springer, 755-774.

Vestel, Viggo (2004) *Community of Differences—Hybridization, Popular Culture and the Meaning of Social Relations among Multicultural Youngsters in 'Rudenga', East Side of Oslo*. Oslo: NOVA.

von Brömssen, Kerstin & Risenfors, Signild (2014) The 'Immigrant Corner': a place for identification and resistance, *European Educational Research Journal* 13:6, 632-645.